

تفسیر آیه دهم

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .

ترجمه:

یعنی: مؤمنان برادر یکدیگرند؛ پس میان برادران خود صلح و آشتی برقرار نمایید و تقوای الهی پیشه کنید، باشد که مشمول رحمت او گردید.

شرح:

این آیه شریفه نیز، تاکید مجدد بر ضرورت وحدت و انسجام جامعه اسلامی است. نکته نوینی که در این آیه مورد اشاره قرار گرفته این است که خدای بزرگ، همه مؤمنان را به عنوان برادران یکدیگر معرفی فرموده است.

از صراحت این آیه به خوبی روشن می گردد که خداوند، علاوه بر ضرورت وحدت و همبستگی مؤمنان، در صدد تبیین حق اخوت میان آنان است، که مستلزم وجوب همیاری و مواساة برای هر یک از آنان در برابر دیگری است.

در این زمینه، روایات زیبایی از پیشوایان دین به ما رسیده است، که برخی از آنها را از نظر گرامی شما می گذرانیم:

امام صادق (ع) چنین می فرماید:

للمؤمن على المؤمن سبعة حقوق واجبة له من الله عزّ وجلّ، و
الله سائله عمّا صنع فيها: الإجلال له في عينه، و الودّ له في
صدره، و المواساة له في ماله، و أن يحرمّ غيبته، و أن يعودّه في
مرضه و يشيع جنازته، و لا يقول فيه بعد موته إلا خيرا". (بحارالانوار،
جلد 71؛ و كتاب الامالى صدوق، مجلس 9).

یعنی: برای هر مؤمنی بر مؤمن دیگر، هفت حق از جانب
خداوند واجب گردیده، و خدا از وی در خصوص حقوق یاد شده
سؤال خواهد فرمود. این حقوق به شرح ذیل می باشد:

- اکرام و احترام در حضور او.
- دوست داشتن او در دل.
- همیاری با او در مال.
- آنچه برای خود می پسندد، برای او نیز بیسندد.
- غیبت او را حرام بداند.
- به هنگام بیماری، از او عیادت کند، و اگر از دنیا رفت،
به تشییع جنازه اش برود.
- پس از مرگ او، جز به خوبی از او یاد نکند.

از این حدیث شریف و امثال آن روشن می گردد که اخوت و
برادری میان مسلمانان، صرفاً یک امر اعتباری محض نیست
که با مجاملات ظاهری برگزار شود، بلکه دارای مستلزماتی

است که عمل به آنها فریضه است ، و انسان مسلمان در برابر آنها مسئول می باشد.

روایات دیگری نیز در این زمینه رسیده است. به عنوان مثال، شیخ کلینی در کتاب الکافی از امام صادق (ع) روایت کرده است که فرمود:

المؤمن أخو المؤمن ، عینه ، و دلیله ، لا یخونه و لا یظلمه و لا یغشه ولا یعده عده فیخلفه.

یعنی: مؤمن، برادر مؤمن است، چشم اوست، راهنمای اوست، هرگز به او خیانت نمی کند، و هرگز او را نمی فریبد، و هرگز به او وعده ای نمی دهد که بعداً تخلف کند.

همچنین، در روایتی دیگر از امام جعفر صادق (ع)، چنین می خوانیم:

المسلم أخو المسلم، لا یظلمه، و لا یخذله، و لا یغتابه.

یعنی: مسلمان، برادر مسلمان است، به او ظلم نمی کند، و او را خوار نمی گرداند، و غیبت او را انجام نمی دهد.

از سویی دیگر، پدیده برادری میان مسلمان در دین مبین اسلام، در راستای خدمت به جامعه و حلّ مشکلات اجتماعی و بالا بردن سطح همیاری میان مردم است.

روایات متعددی در جلد 71 از کتاب بحار الأنوار، آمده است که این حقیقت را مورد تاکید قرار می دهد. از آن جمله، روایتی است که می فرماید:

ما استفاد امرؤ مسلم فائدة بعد فائدة الإسلام مثل أخ يستفیده في الله.

یعنی: انسان مسلمان، پس از اسلام، نعمتی بالاتر از یک برادر دینی نمی تواند داشته باشد که از او بهره مند گردد.

عقد اخوت میان مسلمانان

پیامبر گرامی اسلام (ص) پس از هجرت از مکه مکرمه به شهر مدینه منوره، به منظور ارتقاء سطح وحدت میان مسلمانان، اقدام های ارزشمندی را انجام دادند که در رأس آنها، اجرای عقد اخوت و برادری میان مسلمانان آن دیار بود.

در روز دوازدهم ماه مبارک رمضان سال اول هجری، رسول خدا (ص) به امر پروردگار بزرگ، میان هر دو نفر از مهاجر و انصار، پیمان اخوت بست و آن دو را برادران دینی یکدیگر قرار داد.

نکته جالبی که در این ماجرا به وقوع پیوست این بود که رسول گرامی (ص)، افرادی را که از حیث دیانت، اخلاق و

رفتار به یکدیگر شباهت داشتند، به عنوان برادران یکدیگر معرفی فرمود. به عنوان مثال - بر اساس برخی منابع - میان هر دو نفر از افراد ذیل، عقد برادری اجرا کرد:

- حمزه ابن عبد المطلب و زید بن حارثه

- طلحه و زبیر بن عوام

- عبیده بن حارث و بلال حبشی

- ابی عبیده بن الجراح و سالم مولی ابی حذیفه

- عمار ابن یاسر و مقداد

- سلمان و حذیفه

- علی بن ابی طالب (ع) و محمد رسول الله (ص).

پیامبر گرامی (ص)، در موارد متعدّد دیگری نیز، به برادری خود با علیّ ابن ابی طالب اشاره فرموده است. به عنوان نمونه، موارد زیر را از نظر گرامی شما می گذرانیم:

1 - در آغاز بعثت، آنگاه که پیامبر از طرف خدا مأموریت یافت تا خویشانش را به مقتضای آیه «وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» (شعرا: 214) به آیین توحید دعوت کند، خطاب به آن جمع فرمود:

«هرکس مرا در این راه یاری کند، او وصی و وزیر و جانشین من خواهد بود».

تعبیر آن حضرت چنین بود:

«فَأَيُّكُمْ يُوَازِرُنِي فِي هَذَا أَمْرٍ عَلِيٌّ أَنْ يَكُونَ أَخِي وَ وَزِيرِي وَ خَلِيفَتِي وَ وَصِيِّي فَيَكُم».

کدامیک از شما در این امر مرا یاری می نماید تا برادر و وزیر و وصی و جانشین من در میان شما باشد؟

تنها کسی که به این ندای ملکوتی پاسخ مثبت داد، علی (علیه السلام) فرزند ابوطالب بود. در این هنگام، رسول خدا رو به خویشاوندان خود کرده، فرمود:

«إِنَّ هَذَا أَخِي وَ وَصِيِّي وَ خَلِيفَتِي فَيَكُم فَاسْمَعُوا لَهُ وَ أَطِيعُوهُ».

(تاریخ طبری، ج 2، ص 62 - 63. و تاریخ کامل، ج 2، ص 40 - 41. و مسند احمد، ج 1، ص 111 و شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)، ج 13، ص 212 - 210).

یعنی: این (علی)، برادر، وصی و جانشین من است در میان شما، به سخنان وی گوش فرا دهید و از او پیروی نمایید.

2 - در غزوه تبوك، پیامبر (صلی الله علیه وآله) به علی(ع) فرمود:

«أما ترضى أن تكون مَنّي بمنزلة هارون من موسى إلا أنه لانبئّ بعدي». (سیره ابن هشام، ج 2، ص 520. و «الصواعق المحرقة» (ابن حجر)، طبع دوم در مصر، باب 9، فصل 2، ص 121).

یعنی : آیا خشنود نمی شوی که تو نسبت به من به منزله هارون نسبت به موسی باشی، جز این که پس از من پیامبری نیست.

یعنی همانگونه که هارون، برادر، وصی، و جانشین بلافصل حضرت موسی بود، تو نیز برادر و خلیفه و جانشین من هستی.

ابن اثیر نیز ، در کتاب "اسد الغابة" می گوید: پیامبر گرامی اسلام (ص) ، دو مرتبه میان خود و علی ابن ابی طالب (ع)، عقد اخوت خواند، و در هر مرتبه فرمود: أنت أخي في الدنيا و الآخرة.

یعنی : تو برادر من در دنیا و آخرت هستی.
